

Lovforslag nr. L 80. Fremsat den 15. november 1990 af undervisnings- og forskningsministeren
(Bertel Haarder)

Forslag

til

Lov om Danmarks Grundforskningsfond

Kapitel 1

Fondens oprettelse og formål

§ 1. Til styrkelse af Danmarks økonomiske og erhvervsmæssige udviklingsevne oprettes Danmarks Grundforskningsfond med en grundkapital på 2 mia. kr., som overføres til fonden fra staten.

Stk. 2. Afkastet af grundforskningsfondens midler og fondens andre indtægter, jf. stk. 3, skal anvendes til finansiering af enestående forskning på internationalt niveau.

Stk. 3. Grundforskningsfondens kan oppebære indtægter af patenter, licenser og gaver m.m. og kan inden for sit formål udføre kontraktforskning.

Kapitel 2

Fondens ledelse

§ 2. Fondens ledes af en kongelig udnævnt præsident. Præsidenten udnævnes for 6 år med mulighed for genudnævnelse én gang.

Stk. 2. Præsidenten leder fondens administration, er formand for bestyrelsen, jf. § 3, og for den videnskabelige komité, jf. § 5.

§ 3. Fondens bestyrelse består foruden formanden af:

- 1) formanden for Forskningspolitisk Råd,
- 2) 2 medlemmer valgt af Forskningspolitisk Råd,
- 3) 1 medlem af præsidiet for Det Kongelige Danske Videnskaberne Selskab valgt af selskabet,
- 4) 1 medlem af Rektorkollegiet valgt af dette,

5) 1 medlem af de 6 statslige forskningsråds formandskollegium valgt af dette, og

6) 1 medlem af præsidiet for Akademiet for de Tekniske Videnskaber valgt af akademiet.

Stk. 2. Nedlægges eller ændres nogen af de i stk. 1 nævnte institutioner m.v. væsentligt, fastlægges det i fundatsen, jf. § 4, hvordan det pågældende medlem vælges eller udpeges.

Stk. 3. Valg af bestyrelsesmedlemmer efter stk. 1, nr. 2-6, gælder for 3 år med mulighed for genvalg én gang.

Stk. 4. For bestyrelsens første funktionsperiode fastsætter undervisnings- og forskningsministeren efter lodtrækning, at 2 bestyrelsesmedlemmer skal virke i en 3-årig periode med adgang til genvalg én gang, 2 bestyrelsesmedlemmer skal virke i 4 år uden adgang til genvalg, og 2 bestyrelsesmedlemmer skal virke i 5 år uden adgang til genvalg.

Stk. 5. Det er bestyrelsens opgave at forvalte og nyttiggøre fondens midler i overensstemmelse med grundforskningsfondens formål. Ved sine dispositioner over afkastet af fondens grundkapital og øvrige indtægter til videnskabelige formål skal bestyrelsen rådføre sig med Den Videnskabelige Komité, jf. § 5.

Stk. 6. Bestyrelsen afgiver en indstilling til undervisnings- og forskningsministeren om udnævnelsen af fondens præsident. Det gælder dog ikke udnævnelsen til præsident for den første periode.

§ 4. Fondens fundats fastsættes ved kongelig anordning efter indstilling fra bestyrelsen.

§ 5. Præsidenten sammensætter en rådgivende videnskabelig komité bestående af 11 med-

lemmer. Præsidenten er formand for komitéen. De øvrige 10 medlemmer udpeges for en 3-årig periode med mulighed for at blive genudpeget. Medlemmer skal være højt kvalificerede forskere fra ind- og udland.

Stk. 2. Den Videnskabelige Komité rådgiver bestyrelsen i alle videnskabelige spørgsmål, herunder spørgsmål om anvendelsen af fondens disponible midler, jf. § 3.

Stk. 3. Bestyrelsen godkender forretningsordenen for Den Videnskabelige Komité.

§ 6. Præsidenten afgiver efter forhandling i bestyrelsen og med Den Videnskabelige Komité en årsberetning om grundforskningsfondens virksomhed til undervisnings- og forskningsministeren, der underretter Folketinget.

Kapitel 3

Midlernes forvaltning

§ 7. Bestyrelsen skal forvalte fondens midler, så de bliver til størst mulig gavn for fondens formål. Ved fondsformuens placering skal der tilstræbes en betryggende sikkerhed, opretholdelse af midlernes realværdi samt højst mulig forrentning.

Stk. 2. Midlerne skal anbringes på følgende måde:

- a) i fondsaktiver eller gældsbreve, for hvilke den danske stat eller en dansk kommune står som udsteder eller garant,
- b) i fondsaktiver udstedt af danske realkreditinstitutter, Kreditforeningen af Kommuner i Danmark eller andre danske finansieringsinstitutter under offentligt tilsyn,
- c) som indstående i danske pengeinstitutter,
- d) i værdipapirer, som i øvrigt efter deres art og sikkerhed kan stilles i klasse med de under litra a-c nævnte,
- e) i faste ejendomme, som fonden ejer.

Kapitel 4

Tilsyn og revision

§ 8. Undervisnings- og forskningsministeren fører tilsyn med fonden, herunder med fondens anbringelse af midler efter § 7.

§ 9. Fondens regnskab skal revideres af Rigsrevisionen og en statsautoriseret revisor, som bestyrelsen udnævner for 3 år ad gangen. Valget skal godkendes af undervisnings- og forsk-

ningsministeren. Udnævnelsen kan til enhver tid tilbagekaldes.

Stk. 2. Bestemmelserne i § 17, stk. 2 og 3 og § 18 i lov om revision af statens regnskaber m.m. finder tilsvarende anvendelse.

§ 10. Det reviderede årsregnskab indsendes efter godkendelse af bestyrelsen til undervisnings- og forskningsministeren.

§ 11. Undervisnings- og forskningsministeren og Rigsrevisionen kan til enhver tid afkræve fonden enhver oplysning, som ministeren og Rigsrevisionen anser for fornøden. Undervisnings- og forskningsministeren og Rigsrevisionen skal til enhver tid have adgang til at gøre sig bekendt med fondens bøger, regnskaber og virksomhed i øvrigt.

Stk. 2. Rigsrevisionen kan til enhver tid foretage revision og regnskabsgennemgang på det sted, hvor regnskaberne føres, eller hvor det nødvendige materiale i øvrigt findes.

§ 12. Danmarks Grundforskningsfond kan ophæves ved lov. Ved ophævelse af fonden overtager statskassen fondens formue og indtræder i øvrigt i fondens rettigheder og forpligtelser.

Kapitel 5

Straffebestemmelser m.v.

§ 13. Med bøde eller hæfte straffes, hvis ikke strengere straf er forskyldt efter anden lovgivning, den, der som præsident eller medlem af bestyrelsen:

- 1) undlader at opfylde de pligter, der påhviler vedkommende efter loven,
- 2) giver urigtige eller vildledende oplysninger til Rigsrevisionen, undervisnings- og forskningsministeren eller andre offentlige myndigheder om forhold, der vedrører fonden,
- 3) gør sig skyldig i grov eller oftere gentagen forsømmelse eller skødesløshed, der kan medføre tab for fonden.

Stk. 2. Præsidenten, bestyrelsesmedlemmerne, medlemmerne af Den Videnskabelige Komité og ansatte i fonden er under ansvar efter borgerlig straffelov § 152–152 e forpligtede til over for uvedkommende at hemmeligholde, hvad de gennem deres virksomhed bliver vidende om.

§ 14. Forvaltningsloven, offentlighedsloven og loven om offentlige myndigheders registre finder ikke anvendelse på fondens virksomhed.

Kapitel 6

Ikrafttrædelse

§ 15. Loven træder i kraft den 1. januar 1991.

Bemærkninger til lovforslaget

Generelle bemærkninger

En øget indsats i forskning og udvikling er væsentlig for Danmark; herunder den økonomiske udvikling og erhvervsudviklingen. En øget forsknings- og udviklingsindsats i den private sektor forudsætter en solid grundforskningsbase af høj kvalitet og med den nødvendige koncentration. Det er denne base, der skal udbygges gennem grundforskningsfonden. Internationalisering og specielt EF-udviklingen mod det indre marked, herunder også et frit F&U-marked, nødvendiggør, at vi har grundforskningsinstitutioner på det højeste internationale kvalitetsniveau, store og stærke nok til at påkalde sig international opmærksomhed.

Danmarks Grundforskningsfond giver mulighed for at imødekomme disse behov. Fonden oprettes således, at den får den nødvendige uafhængighed samtidig med, at den bliver et naturligt led og en naturlig samarbejdspartner i landets samlede forsknings- og udviklingssystem. Fonden skal gennemføre grundforskning med vægten lagt på sådanne områder, hvor forskningen kan få betydning for landets økonomiske udvikling i videste forstand.

Fondens uafhængighed, herunder uafhængighed af statsmagten, er nødvendig for at give handlefrihed og dermed handlekraft, for at give mulighed for en koncentreret indsats og for at kunne lade kvalitet og international status være afgørende.

Fonden får overført et beløb på 2 mia. kr., som staten har indvundet ved privatisering. Dette beløb vil kunne give et afkast på omkring 200 mio. kr. årligt til brug for grundforskning og administration af fonden.

Det forventes at fonden med de midler, der er til rådighed, vil oprette 4-6 institutter. Dette vil ske i en opbygningsfase inden for en kortere årrække. Fonden vil derefter gennemføre regelmæssige evalueringer for at fastholde kvalitet og foretage nødvendige faglige ændringer, herunder eventuelt nedlægge institutter og oprette nye.

Der vil blive lagt vægt på opbygning om fremragende forskere, herunder forskere hentet fra udlandet. Mulighederne for opbygning om førende forskere vil være afgørende for valg af forskningsområder.

Samtidig må fonden kunne gennemføre sine aktiviteter i samarbejde med og som led i landets samlede forskningssystem. Det må forudsættes, at fonden placerer de fleste af sine institutter nær bestående forskningsinstitutioner, herunder universiteter, højere uddannelsesinstitutioner og sektorforskningsinstitutioner. Der kan blive tale om leje af lokaler og om samarbejde om udstyr. Det forventes, at fondens institutter vil bidrage til forskeruddannelse. Dette må imidlertid ske på samme vilkår som for sektorforskningsinstitutioner og i erhvervslivets forskning, således at universiteter og øvrige højere uddannelsesinstitutioner fortsat alene har ansvaret for tildeling af akademiske grader, herunder Ph.D.-grader.

Fondens institutter vil deltage i forskningssamarbejde med både offentlige forskningsinstitutioner og private virksomheder. Deltagelse i internationalt samarbejde vil være et væsentligt mål. Fondens institutter kan påtage sig kontraktforskning i det omfang, denne er forenelig med institutionernes faglige mål-sætning.

Det forventes, at fonden aktivt formidler resultaterne af arbejdet til det omgivende samfund og sikrer, at det danske erhvervsliv kan udnytte de opnåede resultater. Denne formidling sker blandt andet ved afholdelse af møder for personer og virksomheder med interesse i fondens arbejde, herunder også grupper af interesserede. Bestemmelser herom kan fastlægges i fundatsen.

Ved fastlæggelse af fondens rammer er der bygget på erfaringer fra udlandet, specielt det tyske Max Planck Gesellschaft med sine godt 50 Max Planck institutter har givet inspiration. I fundatsen kan indbygges regler, som giver en opbygning, som svarer til Max Planck Gesellschafts struktur. Også de franske CNRS (Centre National de la Recherche Scientifique)-institutter og de af det engelske Medical Research Council drevne institutter har dannet baggrund. I alle tilfælde er de som uafhængige grundforskningsinstitutter væsentlige og værdifulde elementer i de pågældende landes forskningssystemer.

F. t. l. om Danmarks Grundforskningsfond

*Bemærkninger til de enkelte bestemmelser**Til § 2*

På baggrund af de vidtgående beføjelser, der tillægges præsidenten, må det sikres, at denne besidder såvel forskningserfaring som administrativ erfaring, herunder indgående kendskab til strukturen i den danske forskningsverden og til den internationale forskningsudvikling.

Den første udnævnelse af præsidenten foretages efter indstilling fra undervisnings- og forskningsministeren, således at præsidenten fra første færd får ansvaret for fondens arbejde, jf. § 3 stk. 6.

Til § 3

Det begrænsede antal bestyrelsesmedlemmer er valgt for at sikre en så handlekraftig bestyrelse som muligt. Sammensætningen sikrer, at fonden indgår som en samarbejdspartner i den danske forskningsverden.

Forskningspolitisk Råd vælger 2 bestyrelsesmedlemmer med henblik på at sikre balancen i bestyrelsen mellem forskningskyndige og erhvervsyndige.

Det forventes, at fonden begynder sit arbejde og tager de første beslutninger på grundlag af indstillinger fra Den Videnskabelige Komité. På dette grundlag indledes forhandlinger med forskere og forskningsgrupper.

Fonden fastsætter retningslinier for de enkelte institutter, herunder for deres ledelse. Der forudsættes en klar ledelse med en af fonden udpeget direktør for hvert institut. En fagligt kompetent bestyrelse for hvert institut kan komme på tale.

Fondens udgifter til institutterne fastsættes på grundlag af budgetter, men med betydelig handlefrihed for modtagerne.

Der gives retningslinier for antallet af faste stillinger. Det forventes, at institutterne i stor udstrækning ansætter forskere i tidsbegrænsede stillinger.

Fonden fastlægger lokalevilkår, lejer lokaler og køber eller bygger laboratorier. Fondens indgår sam-

arbejdsaftaler med nabo- og værtsinstitutioner om blandt andet fælles udnyttelse af apparatur og infrastruktur.

Fondens institutter kan modtage forskningsbevillinger udefra og gennemføre kontraktforskning. Det forventes, at institutterne specielt vil deltage aktivt i EF's forskningsprogrammer.

Fonden fastlægger retningslinier for patent- og licensretigheder, for anvendelse af indtægter herfra og for donationer.

Fonden gennemfører regelmæssige evalueringer, eksempelvis hvert tredje år for hvert institut.

Til § 5

For at sikre nødvendig videnskabelig ekspertise får bestyrelsen rådgivning af Den Videnskabelige Komité. Det tilsigtes, at flertallet af medlemmerne er forskere, der har deres virke uden for Danmark.

Til §§ 8, 9, 10 og 11

Fondens bestyrelse får overdraget ansvaret for forvaltningen af meget store midler, og den får efter loven en temmelig fri dispositionsret. Derfor er det nødvendigt, at der etableres betryggende revision og kontrol.

Rigsrevisorlovens bestemmelser vedrørende revision og rapportering til statsrevisorerne vil være gældende for fonden, hvilket er naturligt under hensyn til fondens størrelse, kapitalens tilvejebringelse og fondens offentlige karakter i øvrigt.

Til § 13

Fondsbestyrelsens betydelige dispositionsfrihed modsvares af et strafferetligt ansvar for bestyrelsen.

Til § 14

Bestemmelsen er indsat for at sikre fondens uafhængighed og under hensyn til, at de omhandlede love ikke findes egnede til den virksomhed, fonden driver.